

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ในบทนี้จะกล่าวโดยสรุปเกี่ยวกับ วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะตามลำดับดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาโครงสร้างการบริหารงานวิชาการ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สายสามัญ สังกัดกองการมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
๒. เพื่อศึกษาถึงภาระกิจ และ การปฏิบัติงานในค่านวิชาการศึกษาที่เป็นจริงของ โรงเรียนมัธยมศึกษา สายสามัญ สังกัดกองการมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
๓. เพื่อศึกษาปัญหาในการปฏิบัติงานค่านวิชาการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สายสามัญ สังกัดกองการมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. กลุ่มตัวอย่างประชากร แบ่งเป็น ๒ กลุ่ม คือกลุ่มผู้บริหารงานวิชาการ ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชา และกลุ่ม ผู้ปฏิบัติงานวิชาการ อันได้แก่ ครู-อาจารย์ผู้สอนในหมวดวิชาต่าง ๆ ทำการสุ่มตัวอย่างแบบ ง่ายทั้งในการเลือกจังหวัดในเขตศึกษาต่าง ๆ และการเลือกโรงเรียน โดยในแต่ละเขต ศึกษาเลือกสุ่มเขตละ ๒ จังหวัด (ร้อยละ ๔๐) จำนวนโรงเรียนในแต่ละจังหวัดเลือกสุ่ม โรงเรียนที่เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๕ ร้อยละ ๕๐ และโรงเรียนที่เปิดสอนระดับ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ เลือกสุ่มร้อยละ ๒๐ รวมทั้งหมด ๓๐ โรงเรียน โดยทำการศึกษา กลุ่มผู้บริหารงานวิชาการจำนวนทั้งหมด ส่วนกลุ่มผู้ปฏิบัติงานวิชาการแต่ละโรงเรียนนั้น ทำการสุ่มมาศึกษาเพียงหมวดวิชาละ ๒ คน จำนวนประชากรประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน จำนวน ๓๐ คน ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการจำนวน ๓๐ คน หัวหน้าหมวดวิชาจำนวน -

๒๐๘ คน และครู-อาจารย์ผู้สอนในหมวดวิชาต่าง ๆ จำนวน ๔๑๖ คน รวมตัวอย่าง ประชากรทั้งสิ้น จำนวน ๖๒๔ คน

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ และการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา สายสามัญ สังกัดกองการมัธยมศึกษา ซึ่งคณะผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยอาศัยแนวการสร้างแบบสอบถามจากตำรา เอกสาร และ วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง ฯลฯ ก่อนนำไปใช้วิจัย ได้นำไปทดลองใช้ (Try-Out) กับ โรงเรียนมัธยมศึกษา สายสามัญ สังกัดกองการมัธยมศึกษา ที่ไม่ใช่โรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง ๒ โรงเรียน เพื่อหาความเที่ยง (Reliability) ปรากฏว่ามีความเที่ยง ๐.๘๖

๓. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ๓ วิธี ตามความ เหมาะสมและความสะดวกของโรงเรียนที่ไปเก็บข้อมูล ดังนี้คือ

- ก. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปส่งแก่ผู้ตอบและขอรับคืนด้วยตนเอง
- ข. ส่งแบบสอบถามไปทางไปรษณีย์ และตามไปขอรับคืนด้วยตนเอง
- ค. ส่งแบบสอบถามไป และ ขอรับคืนทางไปรษณีย์

ปรากฏว่า ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนมาจำนวน ๖๘๒ ฉบับ จากจำนวนที่ส่ง ๖๘๔ ฉบับ คิดเป็นร้อยละ ๘๓.๘๖

๔. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องคำนวณช่วยในการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

๑. ผู้บริหารงานวิชาการเป็นชายมากกว่าหญิง ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๒๑-๔๐ ปี และครู-อาจารย์ผู้ปฏิบัติงานวิชาการเป็นชายมากกว่าหญิง ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๒๑-๓๐ ปี

๒. ผู้บริหารงานวิชาการส่วนใหญ่มีวุฒิปริญญาตรี มีระยะเวลาปฏิบัติการสอน ตั้งแต่ไม่น้อยกว่า ๕ ปี - ๒๐ ปี และครู-อาจารย์ผู้ปฏิบัติงานวิชาการส่วนใหญ่มีวุฒิต่ำกว่า ปริญญาตรี มีระยะเวลาปฏิบัติการสอนน้อยกว่า ๕ ปี

๓. ผู้บริหารงานวิชาการส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งทาง การบริหาร ๑-๕ ปี

๔. โรงเรียนส่วนใหญ่มีผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน ๓ ฝ่าย คือ ฝ่ายธุรการ ฝ่ายวิชาการ และฝ่ายปกครอง และเปิดสอนครบทุกสายวิชา คือ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา พลานามัย ศิลปศึกษา และ ศิลปปฏิบัติ

๕. การมอบหมายงานวิชาการให้ผู้อื่นปฏิบัติแทน ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ มอบหมายให้ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการส่วนใหญ่มอบให้หัวหน้าหมวดหรือครูที่ไว้วางใจ หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่มอบให้ครูที่ไว้วางใจปฏิบัติแทน

๖. กรรมการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนส่วนใหญ่ประกอบด้วย ผู้ประสานงานฝ่ายวิชาการ บรรณารักษ์ หัวหน้าหน่วยแนะแนว และผู้ประสานงานการจัดผลตามลำดับ แต่บางโรงเรียนให้หัวหน้าหมวดวิชาเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และบางโรงเรียนยังไม่พร้อมจะแต่งตั้ง

ตอนที่ ๒ การบริหารงานและการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียน

๑. โรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่ปฏิบัติงานวิชาการน้อยทุกด้าน งานที่มีการปฏิบัติน้อยกว่าด้านอื่น ๆ เป็นอันดับแรก ได้แก่ การนิเทศการศึกษา รองลงมาได้แก่ การใช้ทรัพยากรและแหล่งวิชาในห้องเรียน การวางแผนปรับปรุงงานวิชาการ ส่วนงานด้านหลักสูตรและเอกสารการใช้หลักสูตร การวัดผลและการประเมินผล วัสดุอุปกรณ์ การสอน ห้องสมุด กระบวนการบริหารงานวิชาการ การแนะแนว กิจกรรมนักเรียน การกำหนดให้ครู-อาจารย์ปฏิบัติงานวิชาการ ตารางสอนและวิธีสอนก็มีการปฏิบัติน้อยเช่นกัน ตามลำดับ

๒. การนิเทศการศึกษา มีสิ่งที่โรงเรียนปฏิบัติน้อยได้แก่ การช่วยเหลือแนะนำของโรงเรียน หรือหัวหน้าหมวดวิชาแก่ครู-อาจารย์ในเรื่องการสอน การร่วมประชุมทางด้านวิชาการ การอภิปรายเกี่ยวกับการสอนและการสอบ การชักชวนหรือขอร้องของโรงเรียน หรือหัวหน้าหมวดวิชาให้ครูได้อ่านหนังสือที่มีประโยชน์ต่อการสอน และการมี-โอกาส หรือสอนร่วมกันของครูใหม่และครูเก่า

๓. การใช้ทรัพยากร และแหล่งวิชาในห้องเรียน มีสิ่งที่โรงเรียนปฏิบัติน้อย คือ การพานักเรียนไปศึกษายังแหล่งความรู้ สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และแหล่งทรัพยากร

ในท้องถิ่น ความสามารถในการผลิตวัสดุอุปกรณ์การสอนโดยใช้วัสดุในท้องถิ่น ความช่วยเหลือหรือสนับสนุนจากผู้ปกครองและ/หรือประชาชนในท้องถิ่น

๔. การวางแผนปรับปรุงงานวิชาการ มีสิ่งที่โรงเรียนปฏิบัติน้อยคือ การนำผลการประเมินทางวิชาการมาเสนอในที่ประชุม การร่วมประชุมวางแผนงานวิชาการก่อน-ปัสการ การแจ้งแผนงานล่วงหน้าให้ครูได้รับทราบเกี่ยวกับการดำเนินกิจการต่าง ๆ ทางด้านวิชาการของโรงเรียน การติดต่อหน่วยศึกษานิเทศก์หรือผู้เชี่ยวชาญภายนอกมาแนะนำความรู้ใหม่ ๆ ทางด้านวิชาการแก่ครูในโรงเรียน

๕. งานด้านหลักสูตร และ เอกสารการใช้หลักสูตรมีสิ่งที่โรงเรียนปฏิบัติน้อยคือ การอบรมหรือแนะนำของโรงเรียนให้ครูได้เข้าใจหลักสูตรที่สอน การจัดทำโครงการสอนและบันทึกการสอน การผลิตเอกสารประกอบการใช้หลักสูตรที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น และจัดระบบการเก็บรักษาเอกสารการใช้หลักสูตรให้มีความคล่องตัวในการขอใช้

๖. การวัดผลและประเมินผล มีสิ่งที่โรงเรียนปฏิบัติน้อยคือ การประชุมอบรมครูเรื่องการวัดผลและประเมินผล การนำผลการสอบแต่ละวิชามาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงการสอน การใช้ผลการสอบของนักเรียนมาเป็นเกณฑ์ในการจัดกลุ่มนักเรียน การประเมินผลการปฏิบัติงานด้านวิชาการในรอบปี

๗. วัสดุอุปกรณ์การสอนและห้องสมุด มีสิ่งที่มีปัญหา คือ ความไม่เพียงพอ ความไม่เหมาะสมและความไม่ทันสมัยของอุปกรณ์การสอน ความไม่เพียงพอของจำนวนห้องเรียน การขาดแคลนหนังสืออ่านประกอบเพื่อเพิ่มเติมความรู้ของครูและนักเรียนในห้องสมุด และความไม่สะดวกในการใช้ห้องสมุด

๘. การบริหารงานวิชาการ มีสิ่งที่โรงเรียนปฏิบัติน้อยคือ ความคล่องตัวในการประสานงานด้านวิชาการ การรายงานความก้าวหน้าทางวิชาการให้ครูได้รับทราบ ปัญหาครูขาดแคลนและสอนไม่ตรงตามวุฒิ

๙. การแนะแนว มีสิ่งที่เป็นปัญหา คือ โรงเรียนขาดบุคลากรฝ่ายแนะแนว การจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนทั่วไปยังมีน้อย ครูไม่สามารถช่วยนักเรียนให้วางแผนการเรียนได้ด้วยตนเอง

๑๐. กิจกรรมนักเรียนมีสิ่งที่โรงเรียนปฏิบัติได้น้อย คือ เรื่องการจัดทำหนังสือหรือจุลสารสำหรับนักเรียน

๑๑. การกำหนดให้ครู-อาจารย์ปฏิบัติงานวิชาการ มีสิ่งที่มีปัญหาหรือโรงเรียนปฏิบัติได้น้อย คือ การสอนไม่ตรงตามความถนัดของครู โรงเรียนขาดการจัดสอนซ่อมเสริมให้แก่เด็กเรียนที่เรียนอ่อนหรือเรียนช้า

๑๒. ตารางสอนและวิธีสอนมีสิ่งที่โรงเรียนปฏิบัติได้น้อย คือ การนำเอาปัญหา-การเรียนการสอนมารวบรวมอภิปราย หรือ ปรึกษาหารือกันในแต่ละหมวดวิชา

๑๓. วิธีสอนที่ใช้กันในโรงเรียนต่าง ๆ ปรากฏว่าใช้วิธีสอนแบบบรรยายมากที่สุด รองลงมาคือ การปฏิบัติการณ์ในห้องทดลอง การฝึกปฏิบัติ การอภิปราย และการแบ่งกลุ่มค้นคว้า ส่วนวิธีอื่น ๆ ปรากฏว่ายังปฏิบัติกันไม่มากนัก

๑๔. ห้องปฏิบัติการทางวิชาการของโรงเรียน พบว่าห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ เป็นสิ่งที่มีใช้กันมากที่สุด รองลงมาคือ เรือนเพาะชำ ห้องคหกรรม และแปลงสาธิตการเกษตร ส่วนห้องปฏิบัติการอื่น ๆ ปรากฏว่าโรงเรียนต่าง ๆ มีใช้กันน้อย

๑๕. วิธีการวัดผลและประเมินผลในโรงเรียน ปรากฏว่าวิธีสอบข้อเขียนเป็นวิธีที่นิยมกันมากที่สุด รองลงมาคือ การตรวจผลงานแล้วเก็บคะแนนไว้พิจารณา และการสอบภาคปฏิบัติ ส่วนการสังเกต การสอบปากเปล่าเป็นวิธีที่ใช้กันอยู่ในระดับปานกลาง

๑๖. วิธีออกข้อสอบในโรงเรียน พบว่าอาจารย์ผู้สอนเป็นผู้ออกข้อสอบเป็นส่วนใหญ่ ส่วนวิธีอื่น ๆ มีการปฏิบัติกันน้อย

๑๗. ปัญหาสำคัญในการบริหารงาน และ ปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียน-มัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ ผู้บริหารโรงเรียนยังให้ความสำคัญต่องาน-วิชาการไม่มากเท่าที่ควร ผู้บริหารงานวิชาการยังขาดความรู้ความสามารถในการนิเทศและการวางแผน ปัญหาการขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ ห้องเรียน และบุคลากร รายได้และสวัสดิการของครูไม่เหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ สภาพท้องถิ่นบางแห่งยังไม่อำนวยที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอนเท่าที่ควร โดยเฉพาะในท้องถิ่นที่ห่างไกลความเจริญ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย ทำให้ทราบข้อเท็จจริงหลายประการ ซึ่งควรนำมาอภิปราย
ดังต่อไปนี้

๑. ผู้บริหารงานวิชาการส่วนใหญ่มีวุฒิปริญญาตรี มีอายุระหว่าง ๒๑-๔๐ ปี
มีระยะเวลาในการปฏิบัติการสอนตั้งแต่ต่ำกว่า ๕ ปี - ๒๐ ปี มีระยะเวลาในการดำรง
ตำแหน่งทางการบริหารระหว่าง ๑-๕ ปี นับว่าเป็นผู้ที่มีความรู้สูงพอสมควร และอยู่ในวัยที่
กำลังทำงานทั้งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในด้านการสอนและการบริหารมาไม่น้อยเกินไป ซึ่งน่าจะ
จะมีพลัง มีสติปัญญา และมีความตั้งใจที่จะช่วยให้การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน -
มัธยมศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพได้ มีข้อสังเกตว่าสาเหตุที่ชี้ให้เห็นว่า ผู้บริหารงาน
วิชาการมีวุฒิไม่สูงมาก และมีประสบการณ์ในการบริหารไม่นานนัก เป็นเพราะประชากร
กลุ่มผู้บริหารงานวิชาการประกอบด้วยหัวหน้าสายวิชาเสียเป็นส่วนใหญ่

สำหรับครู-อาจารย์ผู้ปฏิบัติงานวิชาการส่วนใหญ่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี มีอายุระ-
หว่าง ๒๑-๓๐ ปี มีระยะเวลาปฏิบัติการสอนน้อยกว่า ๕ ปี ซึ่งแสดงว่าเป็นคนหนุ่มสาวที่
เพิ่งเข้ารับราชการที่เต็มไปด้วยพลังและความตั้งใจในการทำงาน แม้ส่วนใหญ่จะมีวุฒิไม่สูง
นัก แต่ก็มีผู้ที่มีความรู้ระดับปริญญาตรีถึงร้อยละ ๔๔.๓๔ จึงเห็นได้ว่าโดยส่วนรวมแล้วครู-อาจารย์
ผู้ปฏิบัติงานวิชาการก็มีความรู้ไม่ต่ำเกินไปนัก ซึ่งพอจะเป็นพลังสำคัญทางด้านการกำลังและความคิด
ที่จะช่วยพัฒนาโรงเรียนได้ไม่น้อย

จากสถานภาพของผู้บริหารงานวิชาการ และครู-อาจารย์ผู้ปฏิบัติงานวิชาการ
ย่อมแสดงให้เห็นว่า เป็นผู้พร้อมไปด้วยพลังกำลังในการทำงาน มีความตั้งใจในการทำงาน
หากผู้บริหารชั้นสูงได้สนับสนุนให้ถูกทาง ก็จะช่วยให้งานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา
ดำเนินไปด้วยความมีประสิทธิภาพได้

๒. จากการศึกษาเรื่องสายการบริหารงาน พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีผู้ช่วย
ผู้บริหาร ๓ ฝ่ายคือ ฝ่ายธุรการ ฝ่ายวิชาการ และ ฝ่ายปกครอง สำหรับโรงเรียนที่มีผู้ช่วย
ผู้บริหาร ๑ คน ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ช่วยผู้บริหารทั่วไป มิได้ระบุเป็นฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดโดยเฉพาะ
หรือถ้าระบุก็เป็นฝ่ายธุรการ และโรงเรียนที่มีตำแหน่งผู้ช่วยผู้บริหาร ๒ คนส่วนใหญ่จะ-

เป็นผู้ช่วยฝ่ายธุรการ และ ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ ส่วนตำแหน่งผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายบริการหรือ
กิจกรรมนักเรียน ปรากฏว่ายังมีการแต่งตั้งน้อย จากผลของการวิจัยในข้อนี้ จะเห็นว่าเมื่อ
เทียบ ความสำคัญของงานธุรการ งานวิชาการ และงานค้ำประกันแล้ว ผู้บริหาร -
โรงเรียนส่วนใหญ่เห็นว่างานที่สำคัญที่สุดในโรงเรียน คือ งานธุรการ รองลงมาคืองาน
วิชาการ และงานปกครองตามลำดับ โดยเห็นได้ชัดจากการแต่งตั้งตำแหน่งผู้ช่วยผู้บริหาร
ครั้งแรก ซึ่งโรงเรียนส่วนใหญ่จะแต่งตั้งผู้ช่วยฝ่ายธุรการก่อนแล้วจึงแต่งตั้งผู้ช่วยฝ่าย-
วิชาการ และผู้ช่วยฝ่ายปกครอง ตามปริมาณงานของโรงเรียน ซึ่งการปฏิบัติในเรื่องนี้
เป็นการขัดกับหลักการทางทฤษฎีโดยสิ้นเชิง อันเป็นที่ยอมรับกันว่างานที่เป็นหัวใจและ-
สำคัญที่สุดในโรงเรียน คือ การเรียนการสอนหรืองานวิชาการนั่นเอง ผู้วิจัยจึงเห็นว่า
การศึกษาในเมืองไทยจะไม่สามารถก้าวหน้าได้เท่าที่ควร คราวเท่าที่ผู้บริหารชั้นสูงยังไม่
สามารถเปลี่ยนทัศนคติของผู้บริหารโรงเรียนให้มีความรู้สึกที่ถูกต้องเสียก่อนว่า งานที่สำคัญ
ที่สุดในโรงเรียน คือ งานวิชาการ ส่วนงานธุรการ งานปกครอง หรืองานอื่น ๆ นั้นมี-
ความสำคัญมากก็จริง แต่ก็เป็นเพียงสิ่งที่จะช่วยเสริมให้งานวิชาการสมบูรณ์ขึ้นเท่านั้น

๓. เรื่องโครงสร้างการบริหารงานวิชาการพบว่า โรงเรียนเปิดสอนครบทั้ง
๔ สายวิชา คือวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา พลานามัย
ศิลปศึกษา และศิลปปฏิบัติ ซึ่งเรื่องนี้นับว่าไม่มีปัญหา เพราะได้เปิดสอนตามที่หลักสูตร-
กำหนดเอาไว้

๔. เรื่องการมอบหมายงานวิชาการให้ผู้อื่นปฏิบัติแทนเมื่อตนเองไม่สามารถ
ปฏิบัติได้นั้น พบว่าผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่มอบให้ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ ผู้ช่วยผู้-
บริหารฝ่ายวิชาการส่วนใหญ่มอบให้หัวหน้าหมวดวิชาหรือครูที่ไว้วางใจ และบางแห่งจะมอบ
ให้รองหัวหน้าฝ่ายวิชาการ หรือรองผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ เมื่อโรงเรียนมีตำแหน่งเหล่านี้
หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่จะมอบงานให้ครูที่ไว้วางใจปฏิบัติแทน สำหรับเรื่องนี้ผู้วิจัยเห็นว่า
ไม่มีปัญหาเช่นกัน เพราะเป็นการมอบหมายงานวิชาการให้แก่ผู้ที่มีตำแหน่งรองลงไปหรือ
ผู้ที่มีความเหมาะสมปฏิบัติแทน นับว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติกันไปในทางที่สมควรแล้ว

๕. เรื่องกรรมการฝ่ายวิชาการของโรงเรียน ปรากฏว่ากรรมการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนส่วนใหญ่ ประกอบด้วยผู้ประสานงานฝ่ายวิชาการ บรรณาธิการ หัวหน้าหน่วยแนะแนว และผู้ประสานงานการวัดผลตามลำดับ ส่วนตำแหน่งอื่น ๆ นั้นมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการน้อยมาก ทั้งมีผู้บริหารงานวิชาการ ร้อยละ ๑๘.๐๙ ระบุว่าโรงเรียนยังไม่พร้อมจะแต่งตั้ง และมีผู้บริหารงานวิชาการอีกร้อยละ ๑๑.๖๕ ระบุว่ากรรมการฝ่ายวิชาการของโรงเรียนที่ปฏิบัติอยู่นั้นประกอบด้วยหัวหน้าหมวดวิชาทุกหมวด มีข้อสังเกตที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ ผู้บริหารงานวิชาการในโรงเรียนเดียวกันได้ระบุตำแหน่งต่าง ๆ ที่ประกอบกันเข้าเป็นคณะกรรมการฝ่ายวิชาการอย่างมีความสับสน และมีความแตกต่างกันอยู่มาก จึงเป็นที่น่าสังเกตว่า การที่ผู้บริหารงานวิชาการในโรงเรียนเดียวกันยังมีการชี้แจงสับสนและแตกต่างกันอยู่นั้น ย่อมแสดงว่าโรงเรียนต่าง ๆ ยังมีได้มีการชี้แจงทำความเข้าใจในเรื่องนี้กันเท่าที่ควร หรือยังมีได้ปฏิบัติในเรื่องนี้กันอย่างจริงจังก็ได้ ซึ่งผู้บริหารชั้นสูงและผู้บริหารโรงเรียนควรจะได้หาทางกระตุ้นให้มีการปฏิบัติในเรื่องนี้มากยิ่งขึ้น เพราะการมีคณะกรรมการในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนที่มีการปฏิบัติกันอย่างจริงจัง ย่อมจะช่วยให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๖. ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ และการปฏิบัติงานวิชาการพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ปฏิบัติงานวิชาการน้อยทุกด้าน งานที่มีการปฏิบัติน้อยกว่าด้านอื่น ๆ เป็นอันดับแรกๆ ได้แก่ การนิเทศการศึกษา การใช้ทรัพยากรและแหล่งวิชาในท้องถิ่น รองลงมาได้แก่ การวางแผนปรับปรุงงานวิชาการ ส่วนงานด้านหลักสูตรและเอกสารการใช้ - หลักสูตร การวัดผลและการประเมินผลการศึกษา วัสดุอุปกรณ์การสอนและห้องสมุด กระบวนการบริหารงานวิชาการ การแนะแนว กิจกรรมนักเรียน การกำหนดให้ครู-อาจารย์ปฏิบัติงานวิชาการ ตารางสอนและวิธีสอน ก็มีการปฏิบัติกันน้อยเช่นกัน ตามลำดับ

งานนิเทศการศึกษาในโรงเรียน นับเป็นหัวใจของงานวิชาการซึ่งควรจะได้มีการเอาใจใส่และปฏิบัติกันอย่างจริงจัง แต่จากผลการวิจัยครั้งนี้ ปรากฏว่าโรงเรียนต่าง ๆ ยังปฏิบัติในเรื่องนี้น้อยกว่างานด้านอื่น ๆ จึงเป็นเรื่องที่น่าวิตกต่อประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา และการสร้างพลเมืองของชาติเป็นอย่างยิ่ง เหตุผลที่โรงเรียนต่าง ๆ

ยังปฏิบัติงานค้ำนั้นน้อย น่าจะเป็นเพราะว่าผู้บริหารงานวิชาการยังขาดความรู้และความมั่นใจในการที่จะนิเทศครูสายวิชาของตน เนื่องจากมีพื้นความรู้ทางการศึกษาพอ ๆ กัน จึงควรรหาทางแก้ไขโดยการเพิ่มเติมความรู้ให้แก่ผู้บริหารงานวิชาการ ไม่ว่าจะเป็นการอบรมระยะสั้นระยะยาวหรือการให้การศึกษาต่อก็ตาม เพื่อจะได้มีความรู้ ความสามารถและมีประสบการณ์ใหม่ ๆ มาช่วยแนะนำครูในสายวิชาของตนได้ด้วยความมั่นใจ สำหรับผู้บริหารงานวิชาการที่ฉลาดแม้จะมีพื้นความรู้พอ ๆ กับครูในสายวิชาที่สอนก็อาจช่วยให้มีการเพิ่มเติมความรู้ให้แก่ครูในสายวิชาของตนได้ โดยการร่วมกันปรึกษาหารือ ช่วยกันขบคิดหรือแก้ปัญหาในวิชาที่สอน หรือหยิบยกเอาปัญหาทางวิชาการที่น่าสนใจขึ้นมาสนทนา เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อกัน อันจะช่วยให้เกิดความรู้และมีความคิดอ่านแตกฉานออกไปได้ สิ่งสำคัญที่ผู้บริหารงานวิชาการจะต้องระลึกอยู่เสมอ ก็คือตนเองจะต้องเป็นผู้มีความกระตือรือร้น รู้จักค้นคว้าอ่านตำราวิจารณ์ และชวนช่วยหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ

การใช้ทรัพยากรและแหล่งวิชาในท้องถิ่น นับว่ามีความสำคัญมากเช่นกัน เพราะเป็นสิ่งที่จะช่วยให้การเรียนการสอนบังเกิดผลดีด้วยความประหยัด แต่การที่โรงเรียนต่าง ๆ ยังใช้ประโยชน์หรือปฏิบัติกันน้อย เห็นว่าแหล่งวิชาการในบางท้องถิ่นมีน้อยหรือแทบไม่มีเลย โดยเฉพาะในท้องถิ่นที่ห่างไกลความเจริญ ผู้สอนจึงเกิดความรู้สึกว่าการพาไปศึกษาหาความรู้จะทำได้ก็เพียงครั้งคราวเท่านั้น ส่วนการที่จะพานักเรียนไปหาความรู้จากสถานประกอบกิจการที่น่าสนใจทางวิชาชีพ เช่น โรงงานอุตสาหกรรม หรืออื่น ๆ ในท้องถิ่น จะทำได้สะดวกก็ต่อเมื่อท้องถิ่นนั้นมีการลงทุน และมีความเจริญมากขึ้น ซึ่งย่อมเกี่ยวข้องกับการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านอื่น ๆ ด้วย อย่างไรก็ตาม ความสำคัญและความสำเร็จในเรื่องนี้ย่อมอยู่ที่ความสามารถในการแสวงหาและการคัดเลือกสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับการเรียนการสอนของผู้สอนและผู้บริหารงาน-วิชาการนั่นเอง

การวางแผนปรับปรุงงานวิชาการในโรงเรียน นับเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของการบริหารงานวิชาการ เป็นสิ่งที่โรงเรียนกระทำคืออิสระตามความต้องการ โดยไม่ต้องคอยอาศัยความช่วยเหลือจากภายนอกมากนัก ทั้งไม่จำเป็นต้องอาศัยค่าใช้จ่ายมากมาย

จนเกินไป จึงเป็นสิ่งที่โรงเรียนต่าง ๆ น่าจะปฏิบัติกันได้เป็นอย่างมาก จากการศึกษาที่โรงเรียนต่าง ๆ ยังปฏิบัติในเรื่องนี้น้อยกว่างานด้านอื่น ๆ น่าจะเป็นเพราะว่า ผู้บริหารงานวิชาการยังขาดความรู้ ขาดประสบการณ์หรือยังมองไม่เห็นประโยชน์ของการวางแผน หรืออาจเป็นเพราะว่าการวางแผนเป็นงานรวบยอดของงานอื่น ๆ ทั้งหมด เมื่องานอื่น ๆ มีปัญหาในการปฏิบัติ การวางแผนจึงไม่สามารถทำได้เท่าที่ควร เมื่อเป็นเช่นนี้ ผู้บริหารชั้นสูงจึงควรให้ความช่วยเหลือในการให้การอบรม ให้ความรู้ในเรื่องการวางแผนชั้น และหาทางสนับสนุนด้านงบประมาณ ให้งานด้านวิชาการต่าง ๆ สามารถดำเนินไปด้วยดี พร้อมกันนั้นก็ต้องหาทางกระตุ้นให้โรงเรียนได้มีการปฏิบัติในเรื่องนี้มากยิ่งขึ้น ข้อคิดประการหนึ่งที่ผู้บริหารงานวิชาการควรตระหนักเอาไว้ ก็คือ "นักบริหารคือนักแก้ปัญหา" หากผู้บริหารงานวิชาการเป็นผู้ที่เสียสละ เอาใจใส่ และทุ่มเทให้กับงานอย่างจริงจังแล้ว งานวางแผนและการปรับปรุงงานวิชาการก็จะสำเร็จลงได้ โดยไม่จำเป็นต้องขอความช่วยเหลือจากภายนอกเสมอไป

งานด้านหลักสูตรและเอกสารการใช้หลักสูตร เป็นสิ่งสำคัญต่อการเรียนการสอนมาก เพราะหลักสูตร เป็นสิ่งที่บอกครูว่า จะต้องสอนให้นักเรียนได้รู้ เนื้อหาวิชาอะไรบ้าง และเอกสารการใช้หลักสูตรก็เป็นสิ่งช่วยประกอบให้การใช้หลักสูตร เป็นไปโดยสะดวก และมีประสิทธิภาพ จากการศึกษาที่ผู้สอนไม่ค่อยได้อ่านหลักสูตรที่กระทรวงกำหนดไว้ อาจเป็นเพราะผู้สอนถือว่า การยึดตำราที่สอนเป็นหลักก็จะเป็นการเพียงพอสำหรับภาระกิจที่รับผิดชอบสอนมากอยู่แล้ว และการที่มีการจัดทำโครงการสอน และบันทึกการสอนน้อย ก็ย่อมมีผลเกี่ยวข้องกับ การขาดการวางแผนของผู้บริหารงานวิชาการ และการรับภาระ - รับผิดชอบสอนมากของตนเอง แต่ด้วยความสำคัญและความจำเป็นของการมีโครงการสอน และบันทึกการสอน ผู้บริหารงานวิชาการจึงควรกระตุ้นให้ผู้สอนได้จัดทำกันบ้างตามสมควร

การวัดผลและการประเมินผลการศึกษา เป็นงานหลักที่มีความสำคัญต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างมากในอันที่จะทราบถึงสัมฤทธิ์ผลของผู้เรียนและผู้สอน ซึ่งจะนำผลไปใช้ในการวางแผนปรับปรุงงานวิชาการเช่นกัน จากการศึกษาที่โรงเรียนต่าง ๆ ได้จัดประชุมเรื่อง การวัดผล การวิเคราะห์ผลการสอบ หรือประเมินผลงานวิชาการในรอบปีน้อย

ย่อมมีการ เกี่ยวพันกับการเอาใจใส่ต่องานวิชาการ และความรู้ความสามารถของผู้บริหาร-งานวิชาการ ซึ่งผู้บริหารโรงเรียน หรือผู้บริหารระดับสูง ควรจะได้มีการกระตุ้น และส่งเสริมให้ความรู้เพื่อโรงเรียนต่าง ๆ จะได้มีการปฏิบัติในเรื่องนี้มากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การเรียนการสอนและห้องสมุด ถือเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมการเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่ง จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า โรงเรียนต่าง ๆ ประสบปัญหาในเรื่องนี้เป็นอันมาก เห็นว่าสาเหตุสำคัญก็คือโรงเรียนต่าง ๆ ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองในเรื่องนี้ได้เท่าที่ควร แม้จะอาศัยเงินบำรุงการศึกษามาจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์การสอนหรือหนังสือเข้าห้องสมุดก็บ้างก็จริง แต่เห็นว่าจะให้เป็นการเพียงพอกับความต้องการทางการศึกษาย่อมเป็นไปได้ยาก เพราะเมื่อเทียบอัตราการเก็บเงินบำรุงการศึกษากับค่า - ครองชีพและราคาวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ แล้วย่อมเป็นส่วนที่ไม่สมดุลกัน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่กรม กอง เจ้าสังกัดจะต้องหาทางจัดสรรงบประมาณในเรื่องเหล่านี้ให้แก่โรงเรียนมากยิ่งขึ้น ส่วนการที่โรงเรียนจะขอความช่วยเหลือจากชุมชนในเรื่องนี้ ก็จะทำให้ได้แก่ในท้องถิ่นที่ชุมชนมีเศรษฐกิจดี และที่สำคัญผู้บริหารโรงเรียนมักประสบกับคำครหาในเรื่องการใช้จ่ายเงินหรือรับสิ่งบริจาคมื้อเสมอ ซึ่งผู้บริหารระดับกรมกองและกระทรวงควรจะได้หาทางพิจารณาและเปิดทางเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

เรื่องกระบวนการบริหารงานวิชาการ จัดเป็นหัวใจในการปฏิบัติงานด้านวิชาการ งานนี้จะประสบผลแค่ไหนขึ้นอยู่กับผู้บริหารงานเป็นหลักและความร่วมมือของผู้ร่วมงานเป็นสำคัญ จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่ากระบวนการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนต่าง ๆ ยังขาดประสิทธิภาพอยู่มาก เรื่องสำคัญที่โรงเรียนควรจะได้ตระหนักเป็นอย่างมากก็คือ การขาดความคล่องตัวในการประสานงานทางวิชาการ การขาดการรายงานความก้าวหน้าทางวิชาการให้ครู-อาจารย์ได้รับทราบ ซึ่งถือเป็นข้อบกพร่องของผู้บริหารโรงเรียนและผู้บริหารงานวิชาการเป็นสำคัญ ซึ่งเห็นได้จากการขาดการวางแผนงานวิชาการเพื่อให้เกิดการประสานงานที่คล่องตัวและการที่ผู้บริหารโรงเรียนยังมิได้เอาใจใส่ต่องานวิชาการเท่าที่ควร ซึ่งเป็นเรื่อง que ผู้บริหารระดับสูงจะต้องมีการกระตุ้น หรือให้ความรู้แก่ผู้บริหารงานวิชาการ เพื่อจะได้ช่วยให้การบริหารงานวิชาการ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การแนะแนว เป็นงานที่มีความสำคัญที่จะช่วยให้นักเรียนได้เลือกวิถี-
 การดำเนินชีวิตของตนได้ถูกต้องตามความถนัดและความเหมาะสมตั้งแต่ในระยะเวลาที่-
 เล่าเรียน การวิจัยครั้งนี้มีสิ่งที่น่าสนใจหลายประการ เช่นพบว่าอาจารย์ในโรงเรียนยังไม่
 มีการช่วยเหลือให้นักเรียนรู้จักวางแผนการเรียนได้ด้วยตนเอง นับเป็นข้อบกพร่องของครู
 และผู้บริหารโรงเรียนเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งน่าจะปฏิบัติในเรื่องนี้ได้ เพราะไม่ต้องอาศัย-
 การลงทุนอะไรมากมายนัก เพียงแต่ต้องให้การเอาใจใส่ หุ่มเท่ตองงานและการรักที่จะ-
 ช่วยเหลือเด็กเท่านั้น จึงเห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนและผู้บริหารงานวิชาการควรจะได้กระ-
 ตุ้นครูให้ปฏิบัติในเรื่องนี้ให้มากขึ้น ข้อค้นพบอีกประการหนึ่งก็คือ โรงเรียนต่าง ๆ ยังจัดให้
 มีหน่วยแนะแนวของโรงเรียนน้อย ซึ่งปัญหาที่ประสบจริง ๆ แล้วโรงเรียนต่าง ๆ ยังขาด
 ครูแนะแนวหรือผู้ที่มีความชำนาญในเรื่องนี้ อย่างไรก็ตามผู้บริหารที่มีความสามารถ และ
 เข้าใจถึงความสำคัญของการแนะแนว ก็ย่อมจะจัดให้มีหน่วยแนะแนวขึ้นในโรงเรียนได้
 โดยให้ครูที่มีความสนใจได้ช่วยเหลือไปก่อนในขณะที่ยังหาครูทางสาขาแนะแนวโดยตรงไม่ได้
 และตามเหตุผลที่โรงเรียนมัธยมศึกษาในปัจจุบันจะต้องเปลี่ยนมาใช้หลักสูตรกว้าง การแนะ
 แนวจึงมีความจำเป็นต่อนักเรียนมากขึ้น และโดยเฉพาะโรงเรียนที่มีนักเรียนเป็นจำนวน
 มาก ก็ควรจะได้ตระหนักถึงความจำเป็นของการแนะแนวเป็นอย่างยิ่ง

กิจกรรมนักเรียนเป็นสิ่งที่จะช่วยสร้างความเจริญและพัฒนาให้นักเรียนในค่านต่าง ๆ
 ช่วยให้นักเรียนเกิดความสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคม และฝึกการทำงานร่วมกัน เพื่อจะได้
 เติบโตไปเป็นพลเมืองดีในอนาคต จากการวิจัยครั้งนี้แม้โรงเรียนต่าง ๆ จะมีการปฏิบัติ-
 น้อยจากคำถามโดยส่วนรวม แต่เห็นว่ายังมีเพียงเรื่องเดียวเท่านั้นที่ผู้บริหารงานวิชาการและ
 ครู-อาจารย์ผู้ปฏิบัติงานวิชาการเห็นพ้องกันว่า โรงเรียนมีการปฏิบัติน้อยก็คือ เรื่องการจัด
 ทำหนังสือหรือวารสาร หรือจุดสารสำหรับนักเรียน ปัญหาข้อนี้ น่าจะเป็นเพราะการจัดทำ
 หนังสือและวารสารในโรงเรียนต้องอาศัยงบประมาณค่าใช้จ่าย ซึ่งโรงเรียนส่วนมากมักจะ
 ประสบอุปสรรคที่สำคัญอันนี้เสมอ จึงไม่อาจที่จะจัดทำวารสารให้แก่นักเรียนได้อย่างเต็มที่
 ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่น่าจะเป็นอุปสรรคในเรื่องนี้ก็คือ การมีภาระชั่วโมงสอนมาก
 ของอาจารย์ที่ปรึกษา และภาวะการเรียนที่รัดตัวของนักเรียน จึงไม่สามารถที่จะปฏิบัติใน
 เรื่องนี้ได้อย่างสม่ำเสมอ จึงทำให้เห็นว่ามีการปฏิบัติในเรื่องนี้น้อย

การกำหนดให้ครู-อาจารย์ปฏิบัติงานวิชาการ เป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการเรียน การสอน การศึกษาของนักเรียนจะประสบผลแค่ไหน และโรงเรียนจะเจริญหรือเสื่อม- อย่างไรย่อมขึ้นอยู่กับการทำงานของครูเป็นสำคัญ การวิจัยครั้งนี้ได้พบปัญหาที่ครูในโรงเรียน ต่าง ๆ ยังละเลยกันอยู่ทั้ง ๆ ที่ควรจะต้องปฏิบัติกันได้ คือ เรื่องการจัดสอนซ่อมเสริมให้แก่- นักเรียนที่เรียนอ่อนหรือเรียนช้า ที่เป็นเช่นนี้ย่อมแสดงให้เห็นว่า ครูยังขาดอุดมคติใน- การทำงาน จึงไม่มีการอุทิศตนให้การทำงานอย่างแท้จริง ซึ่งอาจสืบเนื่องมาจากภาวะ- ความจำเป็นของเศรษฐกิจที่รัดตัว ซึ่งครูจำเป็นต้องหารายได้ทางอื่นด้วย หรืออาจเป็น- เพราะว่าคุณบริหารงานวิชาการ เองก็ยังขาดการอุทิศตนและยังไม่เอาใจใส่ต่อการทำงาน- อย่างแท้จริงเช่นกัน เรื่องนี้จะแก้ไขได้ก็ต่อเมื่อครูผู้สอนมีอุดมการณ์ในการทำงานอย่างแท้จริง- ผู้บริหารงานวิชาการต้องคอยกระตุ้นในเรื่องนี้ และจะต้องมีการส่งเสริมให้ครูได้มีภาวะ- ความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจที่รัดตัวอยู่ในขณะนี้

ส่วนเรื่องปัญหาที่ครูสอนไม่ตรงตามวุฒิ ก็คือปัญหาเกี่ยวกับการขาดครูใน- โรงเรียนจึงจำเป็นต้องใช้ครูไปสอนในวิชาอื่นที่ตนไม่ถนัด ความจริงเรื่องนี้ไม่ใช่เกิด- ปัญหาจากการผลิตครูไม่พอ แต่เกิดจากการทุ่มเทงบประมาณทางการศึกษาของประเทศ- ยั้งน้อย โดยการตั้งอัตรารับครูเข้ารับราชการไม่สอดคล้องกับจำนวนการเพิ่มของนักเรียน

ตารางสอนและวิธีสอน เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อครูและนักเรียนมากเช่นกัน การจัดทำตารางสอนที่เหมาะสมย่อมส่งเสริมการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี ส่วนวิธีสอนจะ- เป็นสิ่งที่ช่วยให้ครูได้รู้เทคนิคที่จะประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการสอนแต่ละวิชา จากผลการวิจัย- ครั้งนี้ ปรากฏว่าเรื่องนี้ก็มีปัญหาน้อยกว่าเรื่องอื่น ๆ ทุกด้าน ปัญหาที่ควรนำมาอภิปรายมี- เพียงเรื่องเดียวคือ ครูในแต่ละหมวดวิชายังมีการนำเอาปัญหาการเรียนการสอนมารวม- อภิปราย หรือปรึกษาหารือร่วมกันน้อย ซึ่งปัญหาในกรณีปรับปรุงการสอน หรือปรับปรุงวิธี- สอนในข้อนี้ ย่อมมีส่วนเกี่ยวพันกับปัญหาเรื่องงานนิเทศงานวิชาการที่กล่าวมาแล้วข้างต้น- ซึ่งหัวหน้าสายวิชาที่ฉลาดย่อมหาทางกระตุ้นหรือชักนำให้ครูในสายวิชาได้มีการสนทนาแลกเปลี่ยน- ความคิดเห็น ร่วมกันแก้ปัญหาและปรับปรุงวิธีสอนให้ดีขึ้นได้

๑. วิธีสอนที่ใช้กันในโรงเรียนต่าง ๆ ปรากฏว่าวิธีที่ปฏิบัติกันมากที่สุด คือ วิธีสอนแบบบรรยาย เพราะเป็นวิธีสอนที่ใช้ได้กับทุกวิชา รองลงมาคือ การปฏิบัติการในห้องทดลอง ซึ่งส่วนมากใช้กับวิชาวิทยาศาสตร์ การฝึกปฏิบัติซึ่งส่วนมากใช้กับวิชาที่เกี่ยวกับการปฏิบัติ การอภิปรายและการแบ่งกลุ่มกันคว่ำซึ่งใช้ได้กับหลายวิชาเช่นกัน ส่วนวิธีสอนแบบอื่น ๆ นั้นปรากฏว่ายังใช้ปฏิบัติกันไม่มากนัก เรื่องวิธีสอนนี้เป็นสิ่งที่ผู้สอนแต่ละคนจะเลือกใช้ตามความถนัด และความเหมาะสมของแต่ละวิชา ซึ่งไม่มีปัญหาที่จะนำมาอภิปรายมากนัก

๒. ห้องปฏิบัติการทางวิชาการในโรงเรียน พบว่าห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ เป็นสิ่งที่มีใช้กันมากที่สุด ทั้งนี้เพราะมีความจำเป็นอย่างยิ่ง หากไม่มีห้องปฏิบัติการ การสอนวิชาวิทยาศาสตร์ก็ไม่สามารถกระทำได้ สิ่งที่โรงเรียนต่าง ๆ มีใช้กันแพร่หลายรองลงมา ได้แก่ เรือนเพาะชำ โรงฝึกงาน และห้องคหกรรม เพราะเป็นสิ่งจำเป็น ถ้าไม่มีห้องเหล่านี้ก็ไม่สามารถทำการสอนได้เช่นกัน สิ่งที่น่าสังเกตประการหนึ่งก็คือ มีผู้ตอบแบบสอบถามเพียงร้อยละ ๕๖.๓๕ เท่านั้นที่เห็นว่าโรงเรียนของตนมีแปลงสาธิตการเกษตร ซึ่งความจริงเรื่องนี้เป็นสิ่งจำเป็นมากที่โรงเรียนต่าง ๆ ต้องมี มิฉะนั้นก็ไม่สามารถที่จะทำการเกษตรกรรมได้ การที่โรงเรียนต่าง ๆ ยังไม่สามารถมีแปลงสาธิตการเกษตรได้เท่าที่ควร อาจเป็นเพราะว่า พื้นที่ตั้งของโรงเรียนเหล่านี้มีสภาพไม่เหมาะที่จะทำการสาธิตการเกษตร หรืออาจขาดน้ำซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญ หรือโรงเรียนบางแห่งอาจมีบริเวณของโรงเรียนคับแคบเกินไปที่จะใช้ทำแปลงเกษตรได้ สำหรับห้องศิลปศึกษา ห้องดนตรี ห้องโสตทัศนศึกษา ห้องประจำหมวดวิชา ซึ่งโรงเรียนต่าง ๆ มีน้อยลงมาตามลำดับนั้น คงจะมีผลเกี่ยวเนื่องกับจำนวนอาคารสถานที่ของโรงเรียนไม่พอ จึงไม่สามารถที่จะจัดให้มีห้องปฏิบัติการเหล่านี้ได้ ส่วนโรงพลศึกษาก็เป็นสิ่งที่ต้องอาศัยงบประมาณเป็นอย่างสูง จึงปรากฏว่าโรงเรียนต่าง ๆ ยังมีใช้กันน้อย และห้องปฏิบัติการทางภาษาก็เป็นสิ่งที่ต้องอาศัยงบประมาณในการลงทุนมาก ทั้งความจำเป็นในการใช้ก็ยังไม่คุ้มกับการลงทุน จึงเห็นว่าแทบไม่มีใช้ในโรงเรียนต่าง ๆ เลย

๕. วิธีการวัดผลและประเมินผลในโรงเรียน ปรากฏว่าวิธีที่โรงเรียนต่าง ๆ นิยมใช้มากที่สุดคือการสอบข้อเขียน รองลงมาคือการตรวจผลงานแล้วเก็บคะแนนไว้พิจารณา เพราะเป็นวิธีที่สะดวกและใช้ได้กับทุกวิชา สำหรับการสอบภาคปฏิบัติ ก็นิยมใช้มากเหมือนกัน เพราะมีหลายวิชาที่สามารถวัดผลด้วยวิธีนี้ได้ ส่วนวิธีสังเกต และการสอบปากเปล่า ก็ยังมีใช้กันอยู่เหมือนกันแต่ไม่นิยมมากนัก อาจเป็นเพราะวิธีสังเกตยังไม่มีมาตรฐานเท่าวิธีข้างต้น และการสอบปากเปล่านั้นจะต้องใช้เวลามาก ซึ่งจะทำกันก็แต่ในวิชาที่มีความจำเป็นเท่านั้น

๑๐. วิธีออกข้อสอบในโรงเรียน พบว่าโรงเรียนต่าง ๆ นิยมใช้วิธีให้อาจารย์ ผู้สอนออกข้อสอบเองเพียงวิธีเดียว เพราะผู้สอนย่อมเข้าใจในเนื้อหาที่สอนและรู้จักนักเรียนที่เรียนดีกว่าผู้อื่น แต่ในกรณีที่มีผู้สอนวิชาเดียวกันหลายคนก็ควรจะได้มีการร่วมกันออกข้อสอบ เพื่อจะช่วยให้งานมีความรอบคอบและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สำหรับการใช้ออกข้อสอบของจังหวัด และข้อสอบของกลุ่มโรงเรียน แม้จะมีผู้ตอบระบุมาน้อยก็ตาม แต่เห็นว่าเป็นสิ่งที่ปฏิบัติกันจริง ซึ่งเป็นสิ่งที่จะช่วยให้โรงเรียนต่าง ๆ ได้มีมาตรฐานในการจัดการศึกษาด้านนโยบายการจัดให้มีกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา ของกรมสามัญศึกษา

ข้อเสนอแนะ

โรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นโรงเรียนที่ผลิตกำลังคนระดับกลางให้ออกมาเป็นกำลังสำคัญของประเทศ และเตรียมคนเพื่อที่จะก้าวไปเป็นกำลังคนระดับสูงอันเป็นกำลังสำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศต่อไป ความสำเร็จของการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพและประสิทธิภาพของการบริหารงานวิชาการและการปฏิบัติงานของครู เป็นสำคัญ จากผลของการวิจัยครั้งนี้พบว่างานวิชาการซึ่งเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา เป็นสิ่งที่โรงเรียนมัศึกษายังปฏิบัติกันน้อยทุกด้าน จึงเป็นเรื่องที่น่าวิตกต่อผลการจัดการศึกษาระดับนี้เป็นอย่างยิ่ง และเพื่อให้การจัดการศึกษาระดับนี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

๑. ผู้บริหารโรงเรียนควรมีความคิดที่ถูกต้องเสียก่อนว่า จุดประสงค์ของโรงเรียนคือการเรียนการสอน และงานที่สำคัญที่สุดในโรงเรียนก็คืองานวิชาการ ส่วนงานธุรการ งานปกครอง หรืองานอื่น ๆ นั้นมีความสำคัญมากก็จริง แต่ก็ เป็นเพียงงานเสริมเท่านั้น ผู้บริหารชั้นสูงระดับกรม กอง และกระทรวง ควรจะไต่หาทางกระตุ้นและชี้แจงให้ผู้บริหารโรงเรียนได้สำนึกในเรื่องนี้ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อจะได้มีการทำงานที่ถูกจุด มีใช้ มุ่งสนใจแต่งานธุรการ การเงิน หรือสิ่งก่อสร้างที่ผิดเพี้ยนกันตั้งแต่แล้วมา

๒. การที่จะให้ผู้บริหารโรงเรียนหันมาสนใจกับงานวิชาการมากขึ้นได้ ก็โดยการที่ผู้บริหารชั้นสูงระดับ กรม กองและกระทรวง จะต้องจัดระบบการแบ่งงบประมาณด้านการก่อสร้าง การบรรจุแต่งตั้ง การพิจารณาความดีความชอบให้มีความสมมูลและเป็นธรรมทั่วกัน ไม่ให้เกิดการวิ่งเต้นที่จะให้ได้มาซึ่งสิ่งเหล่านี้จนกลายเป็นงานหลักของ - ผู้บริหารโรงเรียน ทั้งระเบียบการเงินบางอย่างที่ล้าสมัยหรือไม่คล่องตัว ก็ควรจะได้มีการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม เพื่อไม่ให้มีการบีบบังคับ จนผู้บริหารโรงเรียนต้องพะวงอยู่กับเรื่องการใช้จ่ายเงิน จนไม่มีเวลาให้กับการทำงานด้านวิชาการเท่าที่ควร

๓. งานวิชาการที่มีความสำคัญมาก แต่โรงเรียนมีการปฏิบัติน้อย ซึ่งต้องรีบพิจารณาแก้ไขเป็นอันดับแรกคือ การนิเทศการศึกษาในโรงเรียน ซึ่งผู้บริหารระดับสูงควรหาวิธีจัดให้มีการเพิ่มเติมความรู้แก่ผู้บริหารโรงเรียน และผู้บริหารงานวิชาการให้มีความสามารถมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในรูปของการอบรมระยะสั้น ระยะยาวหรือการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อจะได้นำความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ มาช่วยในการนิเทศครูในโรงเรียนได้อย่างมีความมั่นใจ

๔. การใช้ทรัพยากรและแหล่งวิชาในห้องดินเป็นสิ่งปฏิบัติน้อยเป็นอันดับที่สอง เพราะขึ้นอยู่กับสภาพความเจริญของแต่ละท้องถิ่น สิ่งที่โรงเรียนควรปฏิบัติได้ก็คือการกระตุ้น และการสร้างนิสัยของความกระตือรือร้นแก่ครู ในการที่จะร่วมมือกันเสาะแสวงหาแหล่งวิชาในห้องดินมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับการเรียนการสอน

๕. งานวิชาการที่ต้องรีบแก้ไขเป็นอันดับต่อมา ก็คือ การวางแผนปรับปรุงงานวิชาการ ซึ่งควรจะได้อบรมเพิ่มเติมความรู้ด้านการวางแผนให้แก่ผู้บริหารโรงเรียน

และผู้บริหารงานวิชาการ เพื่อจะได้ปฏิบัติได้ถูกต้อง โรงเรียนต่าง ๆ ควรจะได้มีการวางแผนปรับปรุงงานวิชาการ วางแผนปฏิบัติงานในรอบปี และควรจะได้มีคณะกรรมการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน เพื่อจะได้ระดมกำลังสมองในการทำงานให้บังเกิดผล

๖. งานค้ำหลักสูตรและเอกสารการใช้หลักสูตรที่โรงเรียนต่าง ๆ ควรจะปฏิบัติมากขึ้น ได้แก่ การทำบันทึกการสอนและโครงการสอน เพราะแสดงถึงการเตรียม-การสอนที่ดี อย่างน้อยผู้บริหารโรงเรียนควรจะได้ชี้แจงและทำความเข้าใจกับครูในเรื่องนี้ ให้มีการปฏิบัติกันบ้าง แต่ก็ไม่ควรให้เป็นภาระกับครูซึ่งมีชั่วโมงสอนมากอยู่แล้วจนมากเกินไป

๗. การวัดผลและประเมินผลที่โรงเรียนต่าง ๆ ควรจะได้มีการปฏิบัติมากขึ้น ก็คือการประชุมเรื่องการวัดผลและประเมินผลในโรงเรียน การนำผลการสอบแต่ละวิชา และแต่ละชั้นมาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงการสอน การประเมินผลการทำงานค้ำหลักวิชาการในรอบปี

๘. วัสดุอุปกรณ์การสอนและหนังสือในห้องสมุด เป็นสิ่งที่โรงเรียนต่าง ๆ ยังขาดแคลนอยู่มาก กรมกองเจ้าสังกัดควรจะได้เพิ่มงบประมาณให้แก่โรงเรียนในเรื่องนี้มากยิ่งขึ้น หรือไม่ก็ควรปรับปรุงระเบียบการใช้จ่ายเงินของโรงเรียนให้มีความคล่องตัวเพื่อจะได้นำมาสนับสนุนในเรื่องนี้ได้มากขึ้น

๙. การบริหารงานวิชาการ และการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนจะเกิดการประสานงานและมีความคล่องตัวได้ก็ต่อเมื่อโรงเรียนจะต้องมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ของบุคลากรฝ่ายวิชาการระดับต่าง ๆ ให้เป็นที่ทราบและเข้าใจทั่วกัน และถือเป็นแนวปฏิบัติ เพื่อจะได้ไม่เกิดการก้าวก้าวและซ้ำซ้อนกันในการปฏิบัติงาน

๑๐. บริการแนะแนวเป็นสิ่งที่โรงเรียนต่าง ๆ ยังจัดให้มีขึ้นน้อยมาก เพราะขาดบุคลากร ซึ่งต่อไปโรงเรียนมัธยมจะต้องเปลี่ยนมาใช้หลักสูตรแบบกว้าง และบริการแนะแนวของโรงเรียนจะมีบทบาทมากขึ้น กรมกองเจ้าสังกัดจึงควรพิจารณาจัดเพิ่มอัตราของครูแนะแนวให้มากขึ้นตามความต้องการของโรงเรียน สิ่งที่ครูในโรงเรียนควรปฏิบัติกันได้แต่มีได้มีการปฏิบัติกันก็คือ การช่วยให้นักเรียนได้รู้จักวางแผนการเรียนด้วยตนเอง

ซึ่งผู้บริหารโรงเรียน และผู้บริหารงานวิชาการควรจะได้กระตุ้นให้ครูได้ปฏิบัติในเรื่องนี้มากขึ้น

๑๑. กิจกรรมนักเรียน มีสิ่งที่โรงเรียนยังปฏิบัติได้น้อยคือการทำหนังสือและวารสารสำหรับนักเรียน ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนควรส่งเสริมในเรื่องนี้ให้มากขึ้นโดยการให้งบประมาณสนับสนุนตามสมควร และควรจัดจำนวนชั่วโมงสอนของอาจารย์ที่ปรึกษาในเรื่องนี้ไม่ให้มีมากเกินไป เพื่อจะได้ปฏิบัติงานด้านนี้ได้เต็มที่ยิ่งขึ้น

๑๒. การกำหนดให้ครูอาจารย์ปฏิบัติงานวิชาการ มีสิ่งที่โรงเรียนควรจะได้ให้ความสำคัญ และเอาใจใส่เป็นอย่างยิ่ง คือการจัดสอนซ่อมเสริมให้แก่นักเรียนที่เรียนอ่อนหรือเรียนช้า ควรจะได้มีการกระตุ้นให้ครูได้สำนึกถึงการอุทิศตนและทำงานด้วยอุดมการณ์ และการที่ครูจะอุทิศตนให้กับงานอย่างเต็มที่ใด ผู้บริหารระดับสูงจะต้องคำนึงถึงรายได้และสวัสดิการของครูให้มีความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจที่รัดตัวอยู่ในขณะนี้ ส่วนปัญหาที่ครูสอนไม่ตรงตามวุฒิจะแก้ไขได้ก็คือเมื่อมีการเพิ่มอัตราค่าจ้างของครูในโรงเรียนให้สอดคล้องกับจำนวนการเพิ่มของนักเรียน

๑๓. เรื่องการสอนและวิธีสอน มีสิ่งที่โรงเรียนควรปฏิบัติได้ ก็คือ ผู้บริหารโรงเรียนและหัวหน้าหมวดวิชาควรจะได้กระตุ้นให้ครูได้นำเอาปัญหาการเรียนการสอนมาร่วมอภิปรายปรึกษาหารือกัน เพื่อจะได้ร่วมกันแก้ปัญหาด้วยกันปรับปรุงการสอน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน อันจะทำให้มีความรู้แตกฉานยิ่งขึ้น

๑๔. การบริหารงานวิชาการและการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนจะประสบผลสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อผู้บริหารโรงเรียนได้สำนึกและตระหนักถึงความสำคัญของงานวิชาการ ซึ่งเป็นจุดหมายหลักของโรงเรียน และอุปสรรคที่สำคัญในการบริหารงาน และการปฏิบัติงานวิชาการ หรืองานทุกชนิดก็คือ การขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินการ ซึ่งผู้บริหารระดับสูงจะต้องให้การสนับสนุนในเรื่องงบประมาณให้เหมาะสมและทั่วถึงกันอย่างเป็นธรรม สิ่งที่สำคัญที่สุดที่จะช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่กล่าวมาได้ก็คือ รัฐจะต้องให้ความสำคัญแก่การศึกษามากขึ้น โดยการเพิ่มงบประมาณทางการศึกษาให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้

๑๕. ควรจัดให้มีการประชุมสัมมนาในระดับผู้บริหารการศึกษาชั้นสูง ระดับผู้บริหารโรงเรียน และระดับผู้บริหารงานวิชาการของโรงเรียน เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาทางวิชาการที่คนพบจากผลของการวิจัยครั้งนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยเพิ่มเติม

การวิจัยครั้งนี้จำกัดเฉพาะการบริหารงานวิชาการ โดยสอบถามจากผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชา และครู-อาจารย์ สำหรับการวิจัยในอนาคต ผู้วิจัยมีความเห็นว่า น่าจะศึกษาถึงเรื่องอื่น ๆ เพิ่มเติมดังนี้

๑. ควรทำการวิจัย เรื่องการบริหารงานธุรการ การบริหารงานฝ่ายปกครอง การบริหารงานฝ่ายบริการหรือกิจกรรมนักเรียน หรืองานค้ำอื่น ๆ ให้ละเอียดเป็นค้ำ ๆ ไป เพื่อจะได้นำผลมารวมกับการวิจัยครั้งนี้ ในการที่จะปรับปรุงโรงเรียนมัธยมศึกษาให้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป

๒. ควรจะมีการวิจัยเพิ่มเติม โดยใช้นักเรียน ผู้ปกครอง ศึกษานิการ และประชาชนทั่วไปเป็นกลุ่มประชากร เพื่อจะได้เปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคคลฝ่ายต่าง ๆ เกี่ยวกับการปฏิบัติงาน และการบริหารงานในแต่ละค้ำที่กล่าวแล้วในข้อ ๑.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย